چۆن بووم بە حەمید ڤانکووخ؟ ... عەبدولڕەحمان فەرهادی

زۆرم مەراق بوو ئەم دەسەڵاتە سیاسییەی پێشوو بگۆڕدرێت، کەچی ئێستا خەریکە پەشیمان دەبمەوە، ئاخر ئەوانیش زۆریان ئەزیەتی خەڵك دەدا و هیچ مافێکی هاووڵاتییان دەستەبەر نەدەکرد، تەنیا متووی دزی و بە تاڵان بردنی داهاتەکانی وڵات بوون و کە مامۆستا بووین، حسێبی سەگێکی تۆپیویان بۆ نەدەکردین، بۆیە زۆرم ڕق لێ دەبوونەوە و خۆشیم بە چەهرەی دزێویان نەدەهات، کە لەو دەشت و کێوانە دابەزین، دەتگوت بەرازن بیستانان دەڕنن، بەراز کە دەکەوێتە ناو باخچە، هەرچیی ساغە بەپێوەی ناهێلێ، ئەمانیش وابوون، گۆریە جێ پەنجە کونەکانی خۆیان لەبیرچۆوە و فێری ناوی مارکە جیهانییەکانی بۆن و قات و قۆندەرە و تیشێرت بوون، یەکسەر کەروباریان کردن بە جوانترین مۆدیلی فۆرد و مارسیدیس و دۆج. بۆیە ڕقمان لێ دەبوونەوە، دەنا بە بەراورد بەم ڕدێن مووچکە سەگانە، خەریکە لە هەڵژنی گریانێ دەدەم و دەڵێم ئەی هەزار ڕەحمەتت لێ بێ کفن دز.
ئاخر ئەو ڕدێن تەپشوولانییانە، سمێڵ قووتی دەلینگ هەڵکشاوی ناشیرینن، ئەرێ بۆنی دەمیان بۆ وا گەنیوە؟ تۆ بڵێی بزانن ددان شووشتن چییە؟ هەر هەموو شتێکیان بەلاوە حەرام و گوناهە، چۆن زەندەقم لێیان نەچێ؟ گوتیان خواردنەوە حەرامە، گوتمان ئامەننا، ئەگەرچی زۆر خەمبار نەبووم، بەڵکوو تەنیا مانگی جارێ لە یانەکەی فەرمانبەران خۆم و چەند نەگبەتێ بە خۆشییەوە خەمەکانمان بەبا دەکرد و تا مڕ دەبووین هەڵماندەقوڵاند، ئەوەشیان ڕۆیی، کەچی ئێستا خەریکە هەموو شتێکی جوانمان لێ دەدەنە بەر بڕیارە دزێوەکانیان گوایە حەرامن.
جا ئوتووکردنی جلوبەرگ کەی لە کتێبە پیرۆزەکاندا بە حەرامی هاتووە؟
ئەی قژ داهێنان چ پێوەندییەکی بە ئیرتیداد و میرتیدادەوە هەیە؟
توخوا وڵات هەیە لە دونیادا شانەی قژی تێدا مەمنووع بێ؟
زۆر سەیرە هەرچیی دڵ دەمانخێوێنتێ !
ئەوە مانگێکە بڕیەی قژیان قەدەغە کردووە، چ کون و قوژبنێکی ئەم شارە نەما بۆی نەگەڕێم، چابوو ئەمجارە سدیقەفەندیی نێغەرانێ بە هانامەوە هات و تیووبێکی ڕەنگ کردنەوەی قژی دامێ، باش بوو ئەمجارەشیان چەرموویی قژمم لەکۆڵ کردەوە، ئەی بۆ جارێکی دیکە چیم چارەیە؟

مانگێك دواتر خەریك بوو تەواوی قژم ڕەنگی بەفر داگرێ، ئێوارەیەکیان بۆی هاتمە دەرەوە تا پاکەتێك لە هەرجۆرە بۆیەیەك بێت لەم شارە زل و زەبەلاحە پەیدا بکەم، ئێ ئاخر ئەوانە وا بێ ساڵێك دەچێ دینارێکی خانەنشینییەکەیان نەداوینەتێ، زۆر سەیرە، جاران دەمانگوت، ئەوان مووچە نادەن و دەمانچەوسێننەوە، ئاخر بەڕاستی لە تامێیان دەرکرد. لە دەرکی قەیسەری تووشم بە تووشی (شەمە دمبرلێز)ی هاوڕێی دێرینم بوو کە چەند مانگ بوو نەمبینیبوو، شەمە زەلامێکی کەتەی وەرزشوان بوو و برادەری جارانی یانەی فەرمانبەرانم بوو، دین و دیانەت بەلایەوە بایەخێکی نەبوو، ئەو قەت نەیدەهێشت تاڵێکی قژە بۆزەکەی بەلای سپیپاتییەوە بڕوانێ، وەستای ڕەنگکردنەوە بوو و ناوی ئەنواع و ئەشکال بۆیەی قژی دەزانی، کەچی ئەمڕۆ شەمە بەو سپێتییەی قژیەوە دەبینم. سەردەمێکی سەمەرەیە، توخوا ئاخر بۆیەی قژ بۆ مەمنووع بێ؟ ئەرێ هیی هەندێیە پیاو شەش مانگی لە پایین پێ بچێتە ژووەرەوە؟ سەرم لەبن گوێی شەمە نا و گوتم:

شەمە، بزانە قەت عیلاجێکم بۆ نابینییەوە؟

گوتی: هاا مامۆستا حەمید چیتە؟ من لە خزمەتتدام.

توخوا شەمە گیان تیووبێ بۆیەم بۆ پەیداکە، شەمە گیان دونیا مەرگ و مردنە، قەت نامەوێ بە قژی چەرمووی سەر بنێمەوە، شەمە منت لە بیرە؟ توخوا قەتت بەم بۆزەوەرییە دیوم؟ بریقەی قۆندەرە و لووسوپووسیی جل و بەرگ و بۆنی خۆشی منت نایەتەوە یاد؟

شەمە لێی بادامەوە تومەز عەقڵی بۆتە عەقڵی کۆشکەی سەر سواندووکان. ئێ ئاخر من چوزانم، شەمەی زەندیق لە ئەستەغفیروڵا یێ دەدات و باسی حەرام و حەڵاڵیم بۆ دەکا، داخێکی زۆرم لێی خوارد و هەر بە پەلەپەل خۆیم لێ قورتار کرد.

ئەو بازاڕە گەڕام سەری دێستە دوکاندارە نزیکەکانیشمم دا، کەچی بۆیەم دەست نەکەوت و نەکەوت. بۆیەی قژیان لێ کردبووینە حەشیشە و تلیاك، بەو خودایەی بێ شەریك و لامەکانە، ئەوانت ئاسانتر دەست دەکەوت.

شەو لەسەر دۆشەگەکەم وەرکەوتبووم و داڵغەی بۆیە و بیرکردنەوە لە چۆنیەتیی پەیداکردنی خەریك بوو مێشکم کونبەدەر بکات، هەر بیرم کردەوە و لە خەیاڵی سەیر ڕادەچووم و یەکسەر حسقیلی حامیدە بنجووم بیرکەوتەوە کە خمچییەکی ناوداری سییەکانی هەولێر بوو. بەیانییەکەی سەردانی ماڵەوەیم کرد کە کەوتبووە بەرانبەر مەزارەکەی سەعدووناوا.

حسقیلم لەمێژ بوو نەدیبوو، ئەو کاتی خۆی لە مەکتەبی (ئەربیل ئوولا) هاوپۆلم بوو، دواتر بەهۆی تەنبەڵییەوە وازی لە مەکتەب هێنا

و لەگەڵ بابی لە دوکانەکەیان لەناو خمچییەکان کەوتە کار، دواتر چەند ساڵێك بەر لە ڕاپێچ کردنی جوولەکەکان، بابی لە دین وەرگەڕا، ئەو تا ئێستاش هەر خەریکی خمکاری و خمچێتییە. گەرمای ئاب بە هانکەهانکی خستبووم.

حسقیل چاوی پێم کەوت، گەشایەوە و بردمیە ژوورەوە و جامە ئاوێکی کەدینەکەی بۆ هێنام. ئاوە فینکەکەم لە گەروو ئاودیو بوو و باسی بڕیەی قژم لەگەڵیدا هێنایە گۆڕێ، حسقیل سەری سوڕما و نەیدەزانی چۆنم وەرام بداتەوە، ئەو دەیگوت: برایێ من، ئەو خمەی من هەمە هیی خام و جورجێت و کودەری و ئەنگۆرە و سووف و بازە و چیت و کشمیر و خوری و جۆری دیکەی قوماشە، ترسێکەم بۆکێکەکت بدەمێ ئەو قژە خاوەت بسێتینی، یان وەك قوماشی داڕزاوی عەمباران، قژت ببێتە عەمبارەسێت و ئەوەندەی هەتە، ئەویشت نەمێنێ. نا نەخێر چارەی تۆ لای من نییە، بەڵکوو دەتنێرمە لای یووسف یاقوو کە بندیانێکی لێزانی گەورەی ڕەنگ و بۆیەیە و مامۆستای ئەو زانستانەیە کە پێیدەڵێن کیمیك.

ماڵی یووسفم لە کۆڵانی عارەبان دیتەوە کە دەکەوتە پشت مزگەوتی مەردان پاشا. یووسف لەمن بە تەمەنتر دیاربوو، نەیدەهێشت تاڵە مووێکی سپیی قژە گروازەکەی سەردەربێنێ، بۆیەکەرەوە و بۆیەگرەوەیەکی مەعلان بوو، کە باسەکەم لەگەڵی کردەوە، وەرامی دەمودەستی هەبوو و بەلایەوە کارێکی ئاسان بوو و ڕێگە چارەیەکی شیاوی بۆ دانام، بە مەرجی ئەوەی لای کەس باسی نەکەم. ناردمیەوە لای حسقیل و جۆرێکی یەك وەقەیی پێ خمی ڕەشم لای هێنا و گەڕامەوە لای یووسف و ئەویش چۆنیەتیی گرتنەوەی بۆیەکەی جوان بۆ ڕاقە کردم:

حەمید گیان گوێ بگرە، هەموو کیسەکانم لەسەر نووسیون، پێویستە قاپێکی بەتاڵی قوڕ بێنی و دوو مست لە خمەکەی حسقیلی تێبکەی و پاشان ئەم کیسانەی کە ماددەی کیمیایی جۆراوجۆریان تێدایە، دێنی و بایی یەك کەوگیر لەم بۆیە کانزایەی کە لەسەری نووسراوە خوێی قورسی کانزا تێدەکەی، پاشان بایی دوو کەوگیر لە پارافینیلین (پی پی دی) و پاشتر یەك مست سرکەی قورقوشمی تێکەڵ بە کبریت تێدەکەی، بە برایێ خۆم بڵێم، دواتر گۆلمێك لە خوێی بزمۆسی تێدەکەی، ئینجا ئۆکسیدی ئاسن و کاربۆناتی مەگنیسیۆم و ئۆکسیدی ئامۆنیا و مەنگەنیز و کبریتاتی سۆدیۆم هەریەکەیان بایی کەوگیرێکیان تێدەکەی، پاشان جامیلکەیەك لە هەریەکە لە هاڵاوەی ڕەژووی ناو پاتری و تۆزی ورد و ڕنراو لە تایەی تۆمبێل و چنگێ لە تەنیی بن مەنجەڵی دانووی تێدەکەی، شەش جامە ئاوی تەواو کوڵاویش دێنی و هەموویان دەگریەوە و بە دەوەخاکەناس تێکەڵوپێکەڵیان دەکەی و بۆ ماوەی سەعاتێك دەیانخەیە سەر ئاگرێکی کز، پاشان دەیهێنییە

خوارەوە و تا بەیانی لە هەیوانەکە جێی دێلی، بۆ بەیانییەکە
گیراوەکە دەخەیتە ناو شووشەی گەورەی سەر گیراو و پاشان دەتوانی
بە شانەی دار، ئی جارانی خۆمان کە ئێستا دەست ناکەون، بۆخۆت
بەکاری بێنی.
ڕوپییەکم دایە یووسف بندیان و خۆم و زەمبیلی پڕ لە کیسە کیمیام،
بەرەو ماڵ بوومەوە. یووسف چۆنی گوت وامکرد، شووشە گەورە
سەرگیراوەکانم هێنان و لە هەیوانەکەم بەجێهێشتن. خەریك بوو
پاڵدەکەوتم، ئەو ڕۆژە زۆر ماندوو بووبووم، کە پاڵکەوتم، خەریکی
وەنەوزدان بووم و لە چرکەساتی خەوبردنەوەم، لە دەرگاکە درا و کە
کردمەوە، شەوکەتی برازام خۆی پەستایە ژوورەوە و پێیڕاگەیاندم کە
سبەی بۆ ئێوارەکەی لە ئەگلەنجەی کوڕەکەی ئامادە بم، پێیگوتم بە
دزییەوە دەیکەین و بۆ چەند کەسێکی تایبەتە. پیرۆزبایم لێی کرد و
خۆشحاڵیی خۆم نیشاندا و ڕازیبوونی خۆمم بە چوونە بۆنەکەیان بۆ
دەربڕی. دوای نیوەڕۆی ڕۆژی پاشتر، خۆم بە بۆیەکردنەوەی قژی
چەرموومەوە خەریك کرد کە بەڕاستی شێوازێکی هیلاککەر و ئەرکێکی زۆر
بوو بۆ من، تا لێبوومەوە، هەموو شانوپیلم کەوت، دواتر ڕوومکردە
باخچەکە و بە چاوەنۆڕیی وشکبوونەوەی بۆیەکەوە کەوتمە داڵغە
لێدانەوە، لەو ماوەیەدا داڵغە خەریك بوو تەواوی ژیانم بگرێتەوە.
عەسرێکی درەنگ بە قژی قەترانیمەوە بەرەو ماڵی شەوکەت هەنگاوم نا
کە تەواوێك لە دەرەوەی شار بوو و لەوێ بە شەوق و زەوقێکی زۆرەوە
پێشوازییان لێ کردم و چەند دۆستێکی خۆمم لەوێ دیتنەوە و شادمان
بووم بە دیداریانەوە، حەوشە گەورەکە لە خەڵکانی شارستان و دونیا
دیتە جمەی دەهات و نزیکەی شەست حەفتا کەسێك دەبوون، گوایە
ئاهەنگەکەیان بە دزییەوەیە نەوەکا بزانرێتەوە، چونکە ئاقیبەت
خراپ دەکەوێتەوە، تینی گەرماکەش هەمووانی هەراسان کردبوو.
کاریگەریی گەرماکە خەریك بوو لە پێستی خۆمم بێنێتە دەر، هەستم
کرد بەخۆم و چاکەتەوە، شەڵاڵی ئارەقە دەبووم، دەستێکم بە هەنیەم
داهێنا، بینیم ڕەشکاوێك لە خم و ڕەژوواو تەواوی سەر و ڕوخساری
گرتووم، بەرەو لای سێندەیەك چووم کە لە دوورەوە دیار بوو و کەمێك
دەموچاوم دایە بەر ئاو و گەڕامەوە، هەستم کرد خەڵك بە لاچاوێکی
سەیرەوە تەماشام دەکەن و لەگەڵ یەکتردا دەکەونە پستەپست و
پێکەنین، ئارەقە تەواوی لەشی داگرتبووم، تك تك بە پشتی ملمدا
دەچووە خوارەوە، ناچاری فڕێدانی چاکەتەکەم بووم و بینیم لە دواوە
قاقای پێکەنینیانە و ئاوڕێکم دایەوە، هەستم کرد لە دواوە بە
ڕەشایی و پەڵە و پیسیی کراسە سپییەکەم پێدەکەنن، بەسەرخۆم نەهانی
و کراسەکەشم داکەند و تەماشایەکی لای پشتەوەیم کرد، ببوو بە یەك
پارچە ڕەشاوی پەڵەپەڵەداری پڕ لە خاڵی زەرد و مۆر، دەتگوت نەخشی

گیراوەی فنجانە قاوەکانی جارانی دایکی ڕەحمەتیمە، ڕەشاو ڕوخساری نەهێشتبووم، ڕەشاوی تێکەڵەی ماددە جۆراوجۆرە کیمیاییەکان و زفت و قیڕ و هاڵاوەی ڕەژوو تك تك بە دەموچاومدا جێگەلەی دەبەست، کراسەکەم کەوتبووە دەست یەکدوو چاوەش کە بۆ هەڵپەڕکێ هاتبوونە ئەو ناوە و دەیانڕوانیێ و خەریکی پێکەنین و گفتوگۆ بوون و گوێم لێ بوو دەیانگوت نەخشی کراسەکەی حەمیدەفەندی کتومت تابلۆکانی ڤانکووخن، پێکەنین و قاقایان لە هەرچوار لاوە دەبیسترا، حەمید ڤانکوووخ.. ڤانکوووخ، بانگیان دەکردم.

بە پەلە گۆچانەکەم دایە بەر خۆم و تا وزەم تێدا بوو تەکانمدا و ئەوناوەم جێهێشت، لە لاکەی ترەوە خزمەکانیشم بەم بەزمە قاقایان دەهات. سەرسەرییەکانی ئەوناوەش تا لە چاوان بزر بووم، هەر هاوار هاواری حەمید ڤانکووخیان بوو. لەو ڕۆژەوە ناوی حەمید ڤانکووخم بەسەردا سەپا. کە دەرگای ماڵەوەم کردەوە، یەکسەر خۆم لە گەرماوەکە پەستا و بە تەشتان ئاوم دەکردە سەر خۆم و جێگەلەی خم و ڕەشکاو بنی نەدەهات و نەدەبڕایەوە.